

STRUKTURA KRÁSY – MAKROFOTOGRAFIE NEROSTŮ V OBRAZECH

Výstava prof. Svatopluka Civiše na MFF UK

Jana Žďárská

Fyzikální ústav AV ČR, Na Slovance 2, 182 21 Praha 8; zdarskaj@fzu.cz

Výstava obrazů s názvem Struktura krásy představuje makrofotografie rozmanitých nerostů, pocházejících z vápencových bloků z oblasti hory Gross Glockner v Alpách. Velkoformátová plátna, jejichž autorem je významný fyzikální chemik profesor Svatopluk Civiš, zdobí prostřednictvím Malé galerie vědeckého obrazu chodbu poblíž knihovny Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy na Karlově.

Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy (MFF UK) působí v několika pražských budovách. Když byla v roce 1952 zřízena jako samostatná fakulta, sídlila zpočátku na Karlově a Albertově, později pak i na Malé Straně, v Karlíně a v Troji. A právě v budově na Karlově nyní probíhá výstava makrofotografií nerostů prostřednictvím unikátních a nevědních obrazů Svatopluka Civiše.

V budově MFF UK na Karlově probíhají výstavy již od roku 2004. Tehdy přišel s nápadem zřídit v budově výstavní prostory profesor Jan Valenta, který k tomu dodává: „Galerie vznikla, když jsem po návratu z postdoku začal působit na fakultě a chodil jsem kolem knihovny podél takové dlouhé prázdné zdi. Napadlo mě tam udělat galerii. Tehdejší proděkan pro rozvoj prof. Sedlák souhlasil a odpověděl: ‚Tak to udělejte.‘ Tož jsem to vybudoval a také se začal učit, jak dělat kurátora.“

Současná výstava v Malé galerii vědeckého obrazu MFF UK Struktura krásy je již 91. v pořadí a je vkusně instalována na stěně chodby poblíž knihovny, kde se stýkají kroky studentů, pedagogů a dalších příchozích.

Obr. 1 Autor výstavy profesor Svatopluk Civiš představuje makrofotografie rozličných nerostů, pocházejících z vápencových bloků z oblasti hory Gross Glockner v Alpách. Foto: Jana Žďárská

Obr. 2 Autor výstavy záměrně obrazy nepojmenoval, aby tak ponechal prostor pro fantazii návštěvníkům výstavy. Foto: David Žďárský

„Snahou bylo ukázat návštěvníkům především krásy vědeckého zobrazování a případně je i trochu poučit o zobrazovacích metodách – pedagogicky působit především na studenty, kteří se v těchto prostorách pohybují, sedávají tu a po obrazech se dívají,“ podotýká Jan Valenta.

Výstava představuje makrofotografie rozličných nerostů, pocházejících z vápencových bloků z oblasti hory Gross Glockner v Alpách. Jejich inspirativní struktura, protkaná vlákny druhotných sedimentárních nerostů, spolu s velikostí jednotlivých obrazů působí na návštěvníka v mnoha ohledech a nutí jej pozorovat jednotlivá díla z různých úhlů či vzdáleností. Kurátor výstavy Jan Valenta vysvětluje: „Ve velkých formátech působí tyto přírodní struktury velmi přitažlivě. Těžko od nich odtrhnete oči, protože ty budou bloudit po obraze a váš antropomorfní počítač v hlavě bude hledat a nabízet analogie viděných struktur z naší lidské zkušenosti.“

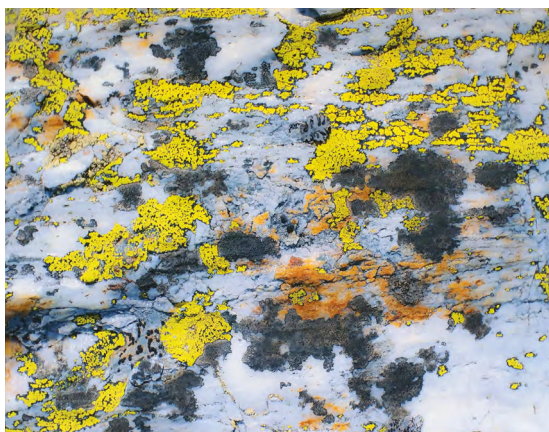
Velkoformátové obrazy jsou zajímavě hravé a jemně nabádají procházející studenty, pedagogy i běžně

Obr. 3 Prof. Svatopluk Civiš s kurátorem výstavy prof. Janem Valentou a prof. Janem Kratochvílem při slavnostní vernisáži. Foto: Jana Žďárská

návštěvníky fakulty zpomalit své kroky či se úplně zastavit. Člověk podprahově vnímá jednotlivá plátna na stěnách, ale nechtěje slevit ze svého kvapu za nikdy nekončícími úkoly, má tendenci výstavu v běhu jedním okem obhlédnout a následně si odškrtnout další položku ve svém diáři s poznámkou „výstavu jsem viděl...“. Jenže nakonec je všechno poněkud jinak – obrazy jej polehounku vtáhnou do zcela jiného světa, do hlubin vědy, umění a nevídané krásy. Nabídnou možnost zahlédnout nevšednost v běžném a všedním či neobvyčejnost v tom docela obyčejném. A tak se návštěvník pokorně vrátí na začátek výstavy, kde vstoupí do zcela jiné dimenze času, prostoru a fantazie.

Ač to může znít neobvykle, fyzikální chemik a autor výstavy profesor Svatopluk Civiš má k umění poměrně blízko, a to v mnoha ohledech. K výtvarnému umění získal vztah již v dětství, neboť jeho otec PhDr. Svatopluk Civiš byl akademický malíř, fotograf a vysokoškolský učitel dějin umění, kresby a malby. Svatopluk Civiš k tomu dodává: „Ovlivněn jsem byl v různých směrech především rodiči a širší rodinou, díky nimž jsem získal určitý cit pro umění a estetično. Jak doma, tak ve škole jsme byli vedeni nejen k exaktním vědám, ale i k umění. Výuka byla hodně komplexní a všestranná. Z hlediska výtvarného umění jsem pak byl asi nejvíce ovlivněn právě svým otcem. A tak i když nejsem malíř, jako byl on, zdědil jsem dar vidět a roz-

Obr. 4 Plasticita jednotlivých makrofotografií návštěvníky doslova vybízí dotknout se jednotlivých pláten a prozkoumat prsty jejich strukturu. Foto: Jana Žďárská

poznat dobré výtvarné dílo a o výtvarné umění se stále zajímám.“

Když budete procházet kolem jednotlivých obrazů, možná zapátráte po cedulkách s jejich názvy. Ty ale budete hledat marně. „Pojmenovat jednotlivé obrazy by jistě bylo možné, ale nikoliv nutné. Já jsem naopak nechal prostor jednotlivým návštěvníkům, aby si obrazy pojmenovali sami. Aby pátrali po tom, co na obraze je nebo co jim to připomíná. Protože každý z nich tam může vidět něco jiného a já bych jim tu volnost i možnost inspirace velmi rád ponechal,“ vysvětluje Svatopluk Civiš.

A tak pokud vaše kroky zamíří do Malé galerie vědeckého obrazu na Karlově, prožijte si ty záblesky dějin a historie hornin, které se vrásnily, prolínaly, nořily pod zemský plášť a metamorfovaly až do podoby, kterou poté zachytil autorův fotoaparát kdesi daleko v Alpách.

A protože se nejedná o jednorázovou výstavu, ale celý výstavní cyklus, můžete prostřednictvím tohoto

Obr. 5 Obrazy polehounku vtáhnou do jiného světa i ty z návštěvníků, kteří by chtěli výstavu v běhu jedním okem obhlédnout a následně si odškrtnout další položku ve svém diáři s poznámkou „výstavu jsem viděl...“. Foto: Jana Žďárská

odkazu zhlédnout videozáznam jedné z nich, instalované v Prácheňském muzeu v Písku: <https://www.youtube.com/watch?v=ilJpQ97HeGE>

Prof. RNDr. Svatopluk Civiš, DSc., narozen v roce 1955, absolvoval Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy (PřF UK, obor chemie, RNDr. 1980, CSc. 1986, prof. 2012). Od roku 1990 působí na Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského, AV ČR, kde vykonává funkci vedoucího oddělení spektroskopie. V roce 1988 obdržel prestižní stipendium – Alexander von Humboldt Fellowship a na univerzitě Justuse Liebiga v německém Giessenu se věnoval studiu a experimentální detekci infračervených spekter molekulárních iontů. Po dvou letech v Německu se vrátil zpět do Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského, kde začal rozvíjet laboratorní techniky spektroskopie vysokého rozlišení. V roce 1992 obdržel pozvání od nositele Nobelovy ceny G. Herzberga a dva roky pracoval v Herzbergově institutu pro astrofyziku, NRC, v kanadské Ottawě. V roce 1994 se vrátil do mateřského ústavu a jeho současná vědecká činnost je zaměřena především na aplikace využívající experimentální techniky spektroskopie s Fourierovou transformací ve spojení s lasery. Je autorem více než 200 publikací, byl a je řešitelem nebo spoluřešitelem více než 20 mezinárodních (evropských, japonských) a českých grantů. Od roku 2015 zastupuje Českou republiku v Mezinárodní astronomické unii.

» Těžko od nich odtrhnete oči, protože ty budou bloudit po obraze a váš antropomorfní počítač v hlavě bude hledat a nabízet analogie viděných struktur z naší lidské zkušenosti. «
Jan Valenta